

Hayal şehir haraç mezat

400 yıllık tarihi olan Üsküdar Eskiciler Çarşısı yer değiştire değiştire sonunda rutubetli ve köhne bir mekanda yazgısını sürdürüyor. Seçim arifelerinde başkan adaylarının vaadleri arasında ilk sıralarda yer alan çarşı, ne yazık ki sonra ilk unutulmuşlar arasına geçiveriyor.

Füsun ÇELİK

Daha mekana girer girmez duyulan kesif küf ve rutubet kokusu... Adeta ölüme terkedilmiş antika eşyalar... Zaman tünelineki şiddetli rüzgarın önüne katıp sürüklediği ve şimdi bu köhne çarşıya bıraktığı hamam kurnaları, pencereler, kapılar, sedefli çerçeveler, işlemeli bakırlar, nadide ahşap eşyalar, simgeledikleri eski yaşam kültürü gibi kayıp gitmeye aday. Burası 400 yıllık tarihi olan Üsküdar Eskiciler Çarşısı. Bu tarihi çarşının son durumu geçmişini animsayanların gözlerini yaşıyor sadece.

Her gelen belediye başkanının

**Tarihi Üsküdar
Eskiciler
Çarşısı'nın son
durumu,
geçmişini
anımsayanların
gözlerini
yaşartıyor**

durumdalar. Burası Üsküdar'ın ara sokaklarında bir kenarda sağlıklı mekan artık.

Aslında eskiye ait silüetinin bile kalmadığı Üsküdar, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın anlatımındaki gibi tam bir "Hayal şehir". Köşkleri, konakları, acımasız zamane müteahhitlerinin sihirli değneğiyle silinip gitmiş. Yakın geçmişe kadar ardarda darbe-

olmayan bir yerde köhne bir binaya yerleştirilmişler. 44 dükkanın yer aldığı Üsküdar Eskiciler Çarşısı, yine meraklıların özellikle hafta sonunda ki uğrak yeri.

Üç katlı çarşının, özellikle alt katı çok kötü bir atmosfere sahip. Zaten eski olan eşyaların burada değil değerlendirilebilmesi, elden çıkarılana kadar korunabilmesi bile mucize.

Çünkü çok rutubetli ve havasız. Dükkanların çoğu ise çok küçük ve depo gibi.

İrili ufaklı tüm dükkanların görüntüsü gezenleri hüznendiriyor. Sanki çok değerli malların, bir zamanların İstanbul'una ait gerçekte çok değerli parçalar olduğuna inanmak zor. Eski bir Osmanlı çeşmesinin içine gelişigüzel atılmış Osmanlı bakırları, boncuklar, rengini yitirmiş cam eşyalar, ayağınıza çarpan yüzyıllık bir mangal, tavandan

her an düşecekmiş gibi sarkan avizeler. Duvarlar da rutubetten nasibini almış.

Çarşının bu haline en çok üzülenlerden biri Vahit Toygarlı. Halen sadece ahşap eşyalarda sedef onarımı yapan Vahit Usta, çarşının akıbetinden söz ederken ister istemez hüznünü dile getiriyor:

"Görüyorsunuz çarşıda zaten eski olan bu eşyaları korumak hemen hemen imkansız gibi. Çünkü bu meslek babadan oğula geçen bir iş. Benim oğlum da bu işle uğraşıyor. Ama babalarından işi devralan pek çok kişinin bu işi gerçekten severek yaptığına inanmıyorum. Bu en çok da duygu işi."

Vahit Usta, onarımını yaptığı Kastamonu kapılarını gösteriyor. Yaklaşık 200 yıllık bu kapıları ona bir müşteri getirmiş. O da temizlemiş, ilaçlamış ve koruyucu maddeyle kaplayıp biraz da cilalamış. Ama müşteri eşyanın yeni gibi görünmesinden pek memnun olmamış ve eski görünmesini isteyince şimdi parlaklığını alıyor. Bu kapılar temizlendikten sonra çerçeve ile çevrelenip masaya dönüşecek.

Kapılar çarşının en çok rağbet gören eşyaları arasında. İstanbul'un seçkin semtlerinde mağaza açanlardan bazıları da bu eski eşyaya ilgi gösteriyorlarmış artık. Temizlenmiş,

seçim arifesindeki parlak vadeleri arasında mutlaka yer alan çarşı için artık esnaf umudu kesmiş gibi. İlk önceleri iskeleye yakın meydandayken, Demokrat Parti döneminde yapılan istimlak ile belediyenin olduğu yere taşınmaları sağlanan antikacılar, şimdi rutubetin her geçen gün daha fazla çürüttüğü eşyaları ile küçük bir çarşıya sıkışmış

lerle eski kültürlere ait kıvrımlar bile talan olmuş. Kondurulmuş binaların geçmişinde kalan ne varsa eskicilerin, bir pazarının yolunu tutmuş. Artık eskiye ait bir şey bulmak zor.

Aksaray'da, Mecidiyeköy'de yeni binalarda biraraya toplanan antikacı dükkanlarının aksine buradakiler küçük bir sokağın ucunda, görünümü ve konumu pek de sevimli

tamir görmüş ve yeni bir dizaynla, Bağdat Caddesi'nde çok modern bir mağazanın kapısı olmuş bu Kastamonu kapılarını görmek mümkün. Ya da çok şık bir mağazada orta masası olmuş kapılar mekanın atmosferini gizemli bir biçimde değiştiriyor.

ESNAF TEDİRGİN. Çarşı esnafı müşterilere çok sıcak yaklaştığı halde gazeteci olduğumuzu öğrenince her nedense bir tedirginliği yaşıyor. Hiç sözü açılmamasına rağmen birdenbire "Burada tarihi eser kaçakçılığı yapılmaz. Biz tarihi satmıyoruz" gibi bir savunma geliştiriyorlar. Oysa asıl yansıtmak istediğimiz tarihi çarşının süreç içinde nereden nereye geldiği. Onlar ise, kaybolan bazı tarihsel eşyaların ya da eserlerin yüzünden bazı kişilerin kendilerine şüpheli gözle bakmalarından yakınıyorlar. Örneğin Boğaziçi'nde bazı yalı bahçelerinden sökülüp bir biçimde satılveren mermer heykellerden söz ediyorlar. Sözelimi bir zamanlar Bebek'in en eski yapıları arasında bulunan Arslanlı Konak'ın 200 yıllık geçmişi olan arslanlarının bir gece vakti sökülüp götürülmesi gibi. Sonra yine Boğaziçi'nde mezar taşları, cami halıları, türbe şamdanları, bahçe mermerleri yok oluvermiş zaman içinde. Sonrasında ise bir takım kişiler antikacılar zanlı gözüyle bakmaya başlıyorlarmış. Çünkü her türlü eser dönüp dolaşıp bu çarşıların yolunu tutuveriyormuş.

Aslında esnaf da bu tür olaylara şaşırıyor. Kimler, kaç kişi ve onca ağırlıktaki eserleri yerlerinden nasıl söküp alıyorlar? Bunun yanıtını vermiyorlar. Örneğin söz konusu konan arslanlarının ortalama ağırlığı 300 kilo kadar. Üstelik yerden 70 santim yüksekte duruyorlar. Yani bir vinç olmadan yerlerinden kaldırılmaları ve götürülmeleri mümkün değil. Bunun gibi Tarabya sırtlarındaki şık villaların bahçelerinde yer alan mermer heykeller de belli aralıklarla yerlerinden sökülüp götürülmüşler. Hem de onca ışıktandırmanın altından. Bu soruların da yanıtı yok!

Sonuç olarak bir takım eserler, eşyalar yer değiştirirse de tarih parça parça satılıyor. Kimi eskinin değerini bilen, kimi de belli bir stili yakalama kaygısı taşıyan da bunlara ilgi gösteriyor. Aslında bilinen bir gerçek, son yıllarda büyük bir yatırım sektörü haline gelen antikacılık, bilinçli yapıldığı takdirde büyük kazanç

getiren bir meslek haline geldi. Bu yüzden artık pek çok kişi, evinin bir köşesinde duran dededen kalma eşyaların kıymetini farkettiler. Belki de bu kıymetsiz eşya bana servet kazandırabilir sorusu pek çok kişinin kafasında oluştu. Bu arada müzayedeler için çok değişik kesimlerden başvurular başladı. Gelinlerini sevmeyen ve aile yadigarlarını onlara emanet etmek istemeyen kayıvalıdeler, ölümünden sonra çocuklarının mal kavgasına düşeceği endişesini yaşayan anne-babalar da bunlar arasında. Ve tabii, maddi darlık içine düşerek dededen kalma dolabı, büfeyi elden çıkarmak isteyen eski aileler. Ama şimdi ilk sırayı antikayı tıpkı döviz, altın ya da hisse senedi

Esnafında söylediği gibi evdeki eşyanız 100 yaşını geride bırakmışsa antika demektir. Peki 150 yıllık bir Kastamonu kapısından masa yaptırmak hiç aklınıza geldi mi?

Çarşıda üç nesildir bu işi yapanlar var. Kırık dökükler, eskiler, kırıklar onların dünyası. Mermer kurnalar, çeşmibülller, bakırlar, çeyiz sandıkları... Tarih parçaları bu köhne çarşıda bir an önce el değiştirmeyi bekliyor

gibi yatırım aracı olarak gören, sürekli alıp satan müşteri grubu alıyor. Çünkü bu alım satımlar kişiye yılda yüzde 300-600'lere varan oranlarda kar sağlayabiliyor.

NE ZAMAN ANTİKA? Üsküdar Eskiciler Çarşısı'ndaki esnaflar alıcıların bu işten ne kadar anladıklarını hemen fark ediyorlar. Çarşıyı gezmeye gelenlerden kim alıcı, kim bu işten anlıyor, kısa sürede kestirebiliyorlar. Tabii alıcılar ya da satıcılar, eskisi gibi bu işten hasbelkader anlamaya çalışan kesim değil artık. Kolay değil, yılda 70 bin antikanın el değiştirdiği ülkemizde her tür eski eşyanın da piyasası oluştu. Evlerde, sandıklarda unutulmuş dededen kalma eşyalar kıymete bindi. Artık herkes antika eşyasını yok pahasına alıp, bir servet fiyatına satanların tuzağından korkuyor. Esnafın da söylediği gibi, evdeki eşyanız artık 100 yaşını geride bırakmışsa antika demektir.

Yani dedemizden bize miras kalmadı gibi bir endişeyi de geride bırakmak gerek. Çünkü belki de evinizde milyonları ya da milyarları barındırıyorsunuz...

Bir kırık tabağın 150 milyon lira ettiğini öğrenince "Eve dönünce ilk işim tabağı kıran oğlumu dövmek olsun" diyen kadını hatırlatan antikacılar, bu rakamların inanılmaz bir biçimde katlandığına da dikkati çekiyorlar.

Üzerinde padişah tuğrası bulunan tüm gümüş eşyaların değeri, milyonlarla ifade ediliyor. Geçmiş gecelerin karanlığını aydınlatan gaz lambaları da bugün artık değerli. Örneğin çift opalin orijinal cam fanuslu olanları ve çift direkli orijinal cam fanuslu olanları var. Bunlara özelliğine göre 10-12 milyon lira ödeyecek müşteri çıkabiliyor. Beykoz işi cam eşyalar 3-6 milyon lira arasında değişiyor. Eski el yazması kitaplar, Kuran, hatlar ya da tombaklara yüksek paralar ödeniyor.

Eski beratlar, senetler de para eden evraklar arasında. Hatta eski bir kartpostalın fiyatı milyonun üzerinde. Eşyanın antika olması için ille de yüz yıllık olması şart değil. 70-80 yıllık olan eşyaların da alıcısı var. Bu bir mutfak dolabı da olabilir, kapı tokmağı da.

Antikacıların anlatımına göre,

birinci elde mevcut olan eski eşyaların değerinin altında alınabilmesi için sürekli dolaşan bir kesim var ve bunlara "ayakçı" deniyor. Bu "ayakçı"lar, gerek İstanbul'da, gerekse Anadolu'da kapı kapı dolaşıp evlerden eski eşyaları topluyorlar. En büyük özellikleri de eski eşyaları yok pahasına satın almaları. Sonra bunları İstanbul'da müzayedelere sokuyorlar ya da tanıdıkları antikacılarla satıyorlar.

Antikacıların söylemlerine göre, antikaların değerli olabilmesi için geçmişin sanat özelliklerini günümüze taşıması gerekli. Az bulunur olması ve iyi korunmuş olması da gerekiyor. Bu özellikleri olan parçalar değerli oluyor. Örneğin, çarşıda hemen her dükkanda bol miktarda bulunan madeni paralar da değere binmiş durumda. Ama elbette ki her para değerli değil. Eski madeni paraların değer kazanması için "çil" olması gerekiyor. Yani darphaneden yeni çıkmış gibi görünen paralar. Eğer para paslanma nedeniyle yıpranmış veya 1950 yılında olduğu gibi çok fazla miktarda basılmışsa değeri büyük ölçüde düşüyor. 1340'ın 10 kuruşu, 1926'nın 25 kuruşu, 1948'in 20 kuruşu için alıcılar zaman zaman küçümsenmeyecek paralar ödüyorlar.

ACELE SATMAK. Antika eşyanın acele satılması diye birşey olabilir mi? Nasılsa durdukça değerleniyor diye düşünülebilir. Ama dükkanınız Üsküdar Eskiciler Çarşısı'nda ise böyle bir zorunluluğu hissedebilirsiniz.

Çünkü daha önce de belirttiğimiz gibi aşırı rutubetten dolayı malların korunma zorluğu esnafı eşyalarını çok bekletmeden satmaya yönlendiriyor.

Bu çarşıda aslında sadece alışveriş yapılmıyor. Örneğin elinizde bulunan bir malın sorunlarına yanıt da bulabiliyorsunuz. Çünkü dükkan sahipleri hangi malın sahte olduğunu, kaç para ettiğini neredeyse bir bakışta anladıkları gibi, onarımı konusunda da adeta bir eksper kadar bilgiye sahipler.

Üç nesildir bu işi yapanlar var. Kırık dökükler, eskiler, kırıkklar onların dünyası. Çini işlemeli sobalar, mermer çeşmeler, Bizans sütunları, çeşmibülbüller, işlemeli bakırlar, çeyiz sandıkları, işlemeli kapılar... Tarih parçaları bu köhne çarşıda bir an önce el değiştirmeyi bekliyor... ●